

TEVEKKÜL ALLAH'A GÜVENMEK

حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ أَبِي فُرَةَ السَّدُوسِيُّ قَالَ:
سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! اأَعْقِلْهَا وَاتَّوَكَّلْ أَوْ
أُطْلِقْهَا وَاتَّوَكَّلْ؟ قَالَ: ”اأَعْقِلْهَا وَتَوَكَّلْ“

Muğîre b. Ebû Kurre es-Sedûsî'nin işittiğine göre,

Enes b. Mâlik şöyle anlatıyor:

“Bir adam, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Devemi bağlayıp da mı Allah’a tevekkül edeyim, yoksa bağlamadan mı tevekkül edeyim?’ diye sordu. Resûlullah (sav), ‘Önce onu bağla, sonra Allah’a tevekkül et!’ buyurdu.”

(T2517 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 60)

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرُزِقْتُمْ كَمَا تُرْزَقُ الطَّيْرُ تَغْدُو
خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا.“

حَدَّثَنِي عِمْرَانُ قَالَ: قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ :
”يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ.“ قَالُوا: وَمَنْ هُمْ يَا رَسُولَ
اللَّهِ؟ قَالَ: ”هُمْ الَّذِينَ لَا يَكْتُمُونَ وَلَا يَسْتَرْقُونَ، وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ.“

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ:
”إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ
إِلَّا بِاللَّهِ. قَالَ: يُقَالُ حِينَئِذٍ: هُدِيََتْ وَكُفِيََتْ وَوُقِيََتْ...“

Ömer b. Hattâb'ın naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

“Eğer siz gereği gibi Allah’a tevekkül etmiş olsaydınız, tıpkı sabahleyin kursakları boş olarak çıkıp (akşam) doymuş bir şekilde dönen kuşların rızıklandırıldığı gibi sizler de rızıklandırılırdınız.”

(T2344 Tirmizî, Zühd, 33; İM4164 İbn Mâce, Zühd, 14)

İmrân'ın naklettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *“Ümmetimden yetmiş bin kişi hesaba çekilmeden cennete girecektir.”* Orada bulunanlar, *“Onlar kim ey Allah'ın Resûlü!”* dediler. Hz. Peygamber, *“Onlar, (vücutlarını kızgın demirle) dağlamayanlar, üfürükçülük yapmayanlar ve Rablerine tevekkül edenlerdir.”* buyurdu.

(M524 Müslim, İmân, 371)

Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *“Kişi evinden çıkacağı zaman, ‘Bismillâh, tevekkeltü alâllâh, lâ havle velâ kuvvete illâ billâh.’ (Allah'ın adıyla. Allah'a tevekkül ettim. Güç ve kuvvet sadece Allah'tandır.) dediğinde (ona) şöyle denilir: ‘(İşte şimdi) sana rehberlik edilir, ihtiyaçların karşılanır ve korunursun...’”*

(D5095 Ebû Dâvûd, Edeb, 102-103)

S

evgili Peygamberimiz, Yüce Allah'tan hicret iznini aldığı günün öğlen vakitlerinde Hz. Ebû Bekir'in yanına gitti. Birlikte Medine'ye doğru yola çıktıklarında, onların evlerinde olmadıklarını fark eden müşrikler her tarafta onları aramaya başlamışlardı. Allah Resûlü, yolculuktan haberdar olmamaları için gece yolculuğunu tercih etmişti. Yine takip edilmemek ve müşrikleri şaşırtmak amacıyla da Hz. Peygamber (sav) ve yol arkadaşı Medine tarafına değil tam aksi yöndeki Sevr Dağı tarafına yönelmişlerdi. İki yol arkadaşı oradaki bir mağarada birkaç gün saklandılar. Buna rağmen kâfirler onların izini bulup mağaranın önüne gelip dayandılar. Acaba başvurdıkları tedbir bir fayda vermemiş miydi? Yol arkadaşı çok endişeliydi. Çünkü müşriklerden bir grup üst üste binmiş kayalardan oluşan bu mağaranın üzerinde gezinip durduğu esnada Hz. Ebû Bekir, onların ayaklarını görmüş ve endişesini, "Onlardan birisi ayaklarının dibine bakacak olsa kesin bizi görür." sözüyle dile getirmişti. Bunun üzerine Allah'a karşı her an tam bir güven ve tevekkül içinde olan Hz. Peygamber (sav), "*Üçüncüsü Allah olan iki kişiye sen ne (olacağını) zannediyorsun?*" diyerek onu teselli etmiş ve Allah'ın kendilerini koruyacağına olan güvenini ve tevekkülünü göstermiştir.¹ Arkadaşını, "*Üzülme! Çünkü Allah bizimle beraber.*" sözleriyle teskin etmiş, Allah onun üzerine bir güven ve huzur indirmiş ve görünmez ordularıyla onları desteklemişti.² Böylece Peygamberimiz gerçek tevekkülün nasıl olması gerektiğini bize öğretmişti. Çünkü onun hicreti, başlı başına bir tevekkül örneği teşkil etmekteydi.

Hz. Peygamber'in bu denli güçlü bir tevekkül duygusuna sahip olması onun sağlam imanı ile de yakından ilişkilidir. Tevekkül, iman ve Müslümanlığın olgunluğunu gösteren alâmetlerdendir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa'nın, "*Ey kavmim! Eğer siz gerçekten Allah'a iman etmişseniz, eğer O'na teslim olmuş kimseler iseniz, artık sadece O'na tevekkül edin.*"³ demesinde bu ilişkiye dikkat çekilir. Tevekkül, her şeyin yaratıcısı,⁴ ölümsüz ve daima diri olan,⁵ engin merhamet sahibi,⁶ kullarına yardım eden⁷ bir Allah tasavvurunun sonucunda ortaya çıkan imanî bir olgudur. Hz. Peygamber bu tasavvura, İbn Abbâs'a verdiği şu nasihatlerinde dikkat çekmektedir: "*Evlâdım! Sana bazı sözler öğreteceğim: Allah'ı(n hakkını) koru ki Allah da seni*

¹ B3653 Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 2; M7521 Müslim, Zühd, 75.

² Tevbe, 9/40.

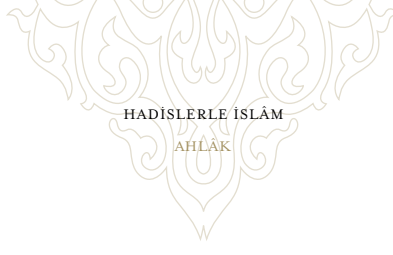
³ Yûnus, 10/84.

⁴ Zümer, 39/62.

⁵ Furkân, 25/58.

⁶ Şuarâ, 26/217.

⁷ Âl-i İmrân, 3/122.

korusun. Allah'ı(n hakkını) gözet ki O'nu hep yanında bulasın. Bir şey isteyeceğinde Allah'tan iste. Yardım dileyeceğinde Allah'tan yardım dile. Şunu bilmelisin ki bütün toplum (varlık âlemi) bir konuda senin yararına bir şey yapmak için bir araya gelse ancak Allah yazmışsa sana destek verebilirler. Yine bütün toplum (varlık âlemi) sana zarar vermek için bir araya gelse ancak Allah yazmışsa sana zarar verebilirler...”⁸

Gerekli tedbirleri alıp sonucu Allah'a havale etmektir tevekkül. Maddî ve mânevî sebeplerin hepsine başvurduktan ve alınması gereken bütün tedbirleri alıp yapacak başka bir şey kalmadıktan sonra, Allah'a güvenip dayanmak ve gerisini O'na bırakmak demektir. Nitekim Enes b. Mâlik'in anlattığına göre, bir adam, “Ey Allah'ın Resûlü! Devemi bağlayıp da mı Allah'a tevekkül edeyim, yoksa bağlamadan mı tevekkül edeyim?” diye sordu. Resûlullah (sav) da, “Önce onu bağla, sonra Allah'a tevekkül et!” buyurdu.⁹ Ayrıca tevekkülün akıllı bir şekilde hareket ettikten sonra yapılacağını¹⁰ söylemesi de tevekkülün hiçbir zaman için sebeplere sarılmaya aykırı bir durum olmadığının, aksine hem çalışıp hem de tevekkül etmek gerektiğinin ifadesidir. Ayrıca şurası iyi bilinmelidir ki gerçek tevekkül, Allah Teâlâ'nın takdir ettiği sebepleri elde etmek için çalışmaya aykırı bir durum değildir. Bu, Allah'ın kâinattaki kanununun bir gereği ve dünyadaki hadiselerin oluşumunun temel esasıdır. Zira Allah Teâlâ tevekkülü emir buyurduğu gibi sebepleri elde etmek için gayret göstermeyi de emir buyurmuştur. Bunun için sadece şu âyet-i kerimeye bakmak bile yeterlidir: “Ey iman edenler! Tedbirinizi alın; bölük bölük savaşa çıkın yahut (gerektiğinde) topyekûn savaşın.”¹¹ Sebeplere başvurmadan, “Kader ne ise o olur.” tarzında bir anlayış ise tembellikten yahut tedbirsizlikten başka bir şey değildir ve İslâm'ın tevekkül anlayışıyla ilgisi yoktur.

Tevekkül, karşılaştığı zorluklara sabretmek ve Allah'ın bizimle olduğunu hatırdan çıkarmamak ve sonucu Allah'a bırakmaktır. Sabır ve tevekkül, müminin şahsiyetinde birlikte bulunan iki özelliştir. Mütevekkil kişi Allah'a duyduğu güven ile sıkıntılara sabreder. Hz. Peygamber de aza kanaat etmesi ve hoşlanmadığı şeylere sabretmesinden dolayı mütevekkil olarak tesmiye edilmiştir.¹² Yüce Allah, “Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, onları dünyada güzel bir şekilde yerleştireceğiz. Eğer bilirlerse âhiretin mükâfatı elbette daha büyüktür. Onlar, sabreden ve yalnız Rablerine tevekkül eden kimselerdir.”¹³ âyetlerinde muhacir müminleri, hem sabredip hem tevekkül ettiklerini ifade ederek taltif etmiştir.

⁸ T2516 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 59.

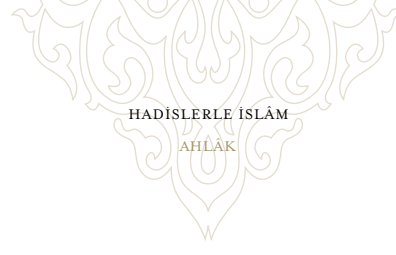
⁹ T2517 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 60.

¹⁰ DF2435 Deylemî, *Firdevs*, II, 77.

¹¹ Nisâ, 4/71.

¹² B2125 Buhârî, Büyü', 50; İF8/586 İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, VIII, 586.

¹³ Nahl, 16/41-42.

Çalışıp çabalamadan kuru bir tevekkülle bir şeyler elde edeceğine inanan kimselerle karşılaşan Hz. Ömer'in onlara verdiği cevap, tevekkülün ne olduğu ve nasıl olması gerektiği konusunda sahip olmamız gereken anlayışı ortaya koymaktadır. Bir gün Hz. Ömer, Yemen halkından (boş gezen) bazı insanlarla karşılaştı. Onlara, "Siz kimsiniz?" diye sordu. Onlar da, "Biz tevekkül edenler (mütevekkiller)iz." dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer onlara, "Aksine siz hazır yiyiciler (müteekkiller)siniz. (Gerçek anlamda) Tevekkül eden, tohumunu yere atıp (sonra) Allah'a tevekkül edendir." dedi.¹⁴ Nitekim Kur'an'da da tevekkülde izlenecek yol bu şekilde gösterilmiştir: *"Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davran-dın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a tevekkül et (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever."*¹⁵

Müminler, sadece Allah'ın kendileri için takdir ettiği şeylerin başla-rına geleceğini bilirler ve O'na güvenip dayanırlar.¹⁶ Dolayısıyla tevekkül ile teslimiyet arasında yakın bir bağ vardır. Ancak kişinin üzerine düşeni yapmadan kadere rıza gösterdiğini ve teslimiyet içerisinde olduğunu söylemesi tevekkül değildir. Zira kadere inanmak çalışmaya engel teşkil etmez. Müminin takınması gereken tavır, üzerine düşeni yaptıktan sonra bütün işlerinde Allah'a teslim olmak, O'nun vekilliğini kabul etmek, işlerinin sonucu hakkında hiçbir endişeye kapılmadan O'na sınırsız bir şekilde güvenmek ve dayanmaktır. O'nun iradesine teslim olmanın teza-hürü, O'na olan samimi güven ve bu güvenin verdiği tükenmez ümittir. Nitekim bir âyetinde Yüce Allah, *"(Ey Muhammed!) Eğer yüz çevirirlerse de ki: 'Bana Allah yeter. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Ben ancak O'na te-vekkül ettim. O, yüce arşın sahibidir.'"*¹⁷ buyurmuştur. Allah Teâlâ, Uhud Savaşı'nda Müslümanlardan bozulmaya yüz tutmuş iki topluluktan bah-sederken, onların velî ve yardımcılarının Allah olduğunu ve inananların sadece Allah'a tevekkül etmeleri gerektiğini hatırlatmaktadır.¹⁸ Yine, ba-şına gelen sıkıntılara karşı Hz. Muhammed'den (sav), *"ölümsüz ve daima diri olan"* Allah'a dayanmasını¹⁹ isteyen Allah, inananların da bir başka varlığa değil sadece Allah'a dayanıp güvenmelerini,²⁰ işlerinde sadece Allah'ı vekil kılmalarını emretmektedir.²¹ *"...Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter..."*²² âyetinde de ifade edildiği gibi bilinçli bir şekilde sadece Allah'a dayanan mümin, O'nun kendisine yeterli olduğuna inanır. Kur'an

¹⁴ RC1/441 İbn Receb, *Câmiu'l-ulûm*, I, 441.

¹⁵ Âl-i İmrân, 3/159.

¹⁶ Tevbe, 9/51.

¹⁷ Tevbe, 9/129.

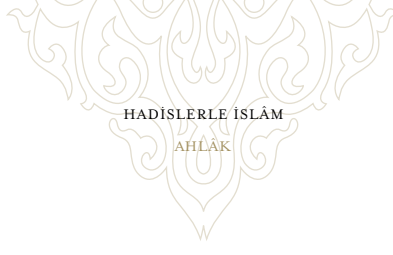
¹⁸ Âl-i İmrân, 3/122.

¹⁹ Furkân, 25/58.

²⁰ Mâide, 5/11; Tevbe, 9/51.

²¹ Müzzemmil, 73/9; İsrâ, 17/2.

²² Talâk, 65/3.

da sadece Allah’a tevekkül etmeyi, müminlerin temel özelliklerinden biri olarak göstermiştir.²³

Tevekkül, Hakk’a tam bağlılık, azim ve kararlılık sahibi olma unsurları ile güçlenir, yerine getirilir. Bundan dolayı dinimiz İslâm, gereken tedbirleri aldıktan sonra insanlara ve araçlara değil, sadece Allah’a güvenme ve dayanma anlamındaki bir tevekkülü kabul edip emreder: “Müminler ancak o kimselerdir ki Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. O’nun âyetleri kendilerine okunduğu zaman (bu) onların imanlarını artırır. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederler.”²⁴ Bu vasıflara sahip olan mümin, bu şekildeki tevekkülüyle iki dünya mutluluğunu elde eder.

Hz. Peygamber’in, “Eğer siz gereği gibi Allah’a tevekkül etmiş olsaydınız, tıpkı sabahleyin kursakları boş olarak çıkıp (akşam) doymuş bir şekilde dönen kuşların rızıklandırıldığı gibi sizler de rızıklandırılırdınız.”²⁵ ifadeleri amaca ulaşabilmek için gerekenleri yerine getirdikten sonra tevekkülün, tek güç ve kudret sahibi Allah’a tam bir teslimiyetle yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Müminin bu şekilde yaptığı tevekkülü, onu şeytanın vesvese ve aldatmalarından kurtarır²⁶ ve arzularının esiri olmasına engel olur.²⁷ Bir başka hadisinde de Hz. Peygamber (sav) mütevekkillere şu müjdeyi vermiştir: “Ümmetinden yetmiş bin kişi hesaba çekilmeden cennete girecektir.” Orada bulunanlar, “Onlar kim ey Allah’ın Resûlü!” dediklerinde Hz. Peygamber, “Onlar (vücutlarını kızgın demirle) dağlamayanlar, üfürükçülük yapmayanlar ve Rablerine tevekkül edenlerdir.” diye buyurmuştur.²⁸ Bu hadisteki yetmiş bin kişi ifadesiyle, belirli bir sayı kastedilmemekte, aksine bu niteliklere sahip olan pek çok kişinin cennete gireceği anlatılmaktadır.

Tevekkül, çalışma ve ilerlemeye de engel değildir. Maalesef tevekkül ile çalışma arasındaki bağı anlamamak, İslâm dünyasında zaman zaman problem hâline gelmiştir. Çalışmayı ve sebebe sarılmayı terk edip “Allah’ın dediği olur.” diyerek kenara çekilme, kendi yapması gereken şeyleri Allah’tan bekleme şeklindeki anlayış dinimizin tasvip etmediği yanlış bir tevekkül anlayışıdır. Akıllı, dikkatli ve tedbirli şekilde tevekkül etmeyi bir örnek ile açıklayacak olursak; tarlasından iyi bir ürün almak isteyen bir kimse önce tarlayı güzelce sürmeli, tohumu ekmeli, gübresini atmalı, gerekirse sulamasını da yapmalıdır. Ürüne zarar verecek şeylere karşı her türlü tedbiri de aldıktan sonra gerisini Allah’a bırakmalı, O’na tevekkül edip güvenmelidir. Çünkü o kimse, tarlasından ürün elde etmek için elinden geleni yapmıştır. Artık tarlanın ürün vermesi için Allah’a tevekkül

²³ Enfâl, 8/2.

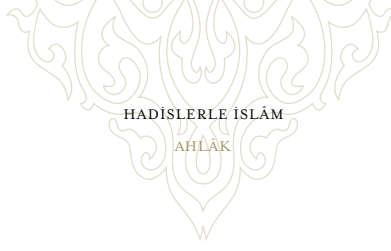
²⁴ Enfâl, 8/2.

²⁵ T2344 Tirmizî, Zühd, 33; İM4164 İbn Mâce, Zühd, 14.

²⁶ Nahl, 16/99.

²⁷ İM4166 İbn Mâce, Zühd, 14.

²⁸ M524 Müslim, İmân, 371.

edip güvenecek, sonucu O'ndan bekleyecektir. Dinimizde gayret etmeden bir başarıya ulaşmak, yerinde oturarak Allah'tan bir şey beklemek, sonra da işlerini Allah'a havale etmek, böylelikle Allah'ı işlerine vekil tayin ettiğini düşünmek gibi bir tevekkül anlayışı yoktur. Böyle bir anlayışın ne Peygamberimiz ne de Rabbimiz tarafından kabul görmesi düşünülemez. Bu anlamda Allah Teâlâ kimsenin “vekil”i değildir. Millî şairimiz Mehmet Akif'in şu dizeleri, âdetâ bu hususları özetler mahiyettedir:

“Allah'a dayandım!” diye sen çıkma yataktan...

Mânâyı tevekkül bu mudur? Hey gidi nâdan!

Ecdâdını, zannetme, asırlarca uyurdu;

Nereden bulacaktın o zaman eldeki yurdu?

Üç kıt'ada, yer yer, kanayan izleri şâhid:

Dinlenmedi bir gün o büyük nesl-i mücâhid.

Âlemde ‘tevekkül’ demek olsaydı ‘atâlet’;

Mîrâs-ı diyânetle yaşar mıydı bu millet?

Çoktan kürenin meş'al-i tevhîdi sönerdi;

Kur'an duramaz, nezd-i ilâhîye dönerdi.”²⁹

“Çalış dedikçe şeriat, çalışmadın durdun

Onun hesabına birçok hurafe uydurdun

Sonunda bir de ‘tevekkül’ sokuşturup araya

Zavallı dini çevirdin onunla maskaraya!”³⁰

Bir defasında Peygamber (sav), iki kişi arasında hüküm vermişti de bunlardan aleyhine hüküm verilen adam dönüp giderken, “Allah bana yeter. O, ne güzel bir vekildir.” dedi. (Bunu duyan) Hz. Peygamber (sav) de ona, “Allah, ihmalkârlık ve gevşeklikten hoşlanmaz. Senin akıllı davranman gerekir. Fakat artık yapabileceğin bir şey kalmadığı zaman, ‘Bana Allah yeter. O, ne güzel bir vekildir.’ *del!*” şeklinde tavsiyede bulunmuştu.³¹

Ateşe atıldığı zaman, Hz. İbrâhim (as), duaların en güzeliyle Rabbi-ne tevekkül etmiş, “Hasbünallâh ve ni'me'l-vekîl” (Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!) demişti. Aynı duayı Peygamber Efendimiz ve ashâbı da yapmıştı. Uhud Savaşı sonrasında bir kısım insanlar, müminlere, “İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun.” dediklerinde bu, onların imanlarını arttırmış ve “Hasbünallâh ve ni'me'l-vekîl” (Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!) demişlerdi.³²

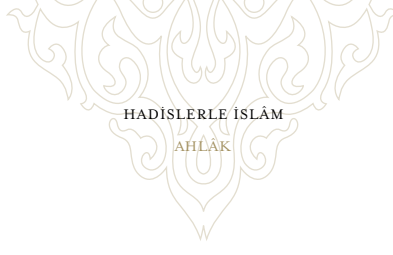
Tevekkülün nasıl yapılacağıyla ilgili olarak izleyeceğimiz yolu Allah Resülü bize şu hadisinde göstermiştir: “Kişi evinden çıkacağı zaman, ‘Bismillâh,

²⁹ M. Akif Ersoy, *Safahat*, 469-470.

³⁰ M. Akif Ersoy, *Safahât*, 268.

³¹ D3627 Ebû Dâvûd, Kadâ', Akdiye, 28.

³² Âl-i İmrân, 3/173; B4563 Buhârî, Tefsîr, (Âl-i İmrân) 13.

tevekkeltü alâllâh, lâ havle velâ kuvvete illâ billâh.’ (Allah’ın adıyla. Allah’a tevekkül ettim. Güç ve kuvvet sadece Allah’tandır.) dediğinde (ona) şöyle denilir: ‘(İşte şimdi) sana rehberlik edilir, ihtiyaçların karşılanır ve korunursun...’³³ Resûl-i Ekrem (sav) bize çok korkup üzüldüğümüz zaman da böyle dememizi tavsiye etmektedir. Bir gün ashâbıyla kıyametle ilgili hususları konuştuğu anlaşılan bir sohbetinde şöyle buyurdu: “Sûrun sahibi (İsrafil) sûru ağzına almış, başını önüne eğmiş, kulak kabartmış bir hâlde kendisine üfleme emri gelip de sûra üfleyeceği ânı beklerken, ben nasıl nimetlerin tadını çıkarabilirim?” Bu söz ashâba ağır gelmiş olacak ki Resûlullah (sav), onlara (daha sonra) şöyle buyurdu: “Allah bize yeter, ne güzel vekildir O. ‘Sadece Allah’a tevekkül ettik.’ deyiniz.”³⁴ Sevgili Peygamberimizin Allah’a olan tevekkülündeki derinlik, dualarında açıkça görülür. Nitekim Enes b. Mâlik’in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sav) savaşa gideceği zaman şöyle derdi: “Allah’ım, tek dayanağım sensin, tek yardımcım sensin ve senin (yardımın) ile savaşıyorum.”³⁵

Allah Resûlü’nün yatağa yatarken okunmasını tavsiye ettiği tevekkül ve teslimiyet dolu dua ise şu şekildedir: “Allah’ım! Kendimi sana teslim ettim. İşimi sana havale ettim. Azabından korkup, sevabını umup sırtımı sana dayadım. Senden (azabından) korunmanın ve güvende olmanın tek yolu, ancak sana (rahmetine) sığınmaktır. İndirdiğin Kitabı’na ve gönderdiğin Nebî’ye inandım. Beni öldürürsen (bozulmamış) fitrat üzere öldür. Bu kelimeleri son sözlerim eyle.”³⁶

Tevekkül, tembellik ve miskinliğin mazereti değil; çalışkanlığın, güç, hareket ve faaliyetin itici unsuru olmalıdır. Hayatımızda disiplinli, verimli ve başarılı bir çalışma yapılabilmek için niyet, kararlılık, azim, sebat, tevekkül ve sabır gibi prensiplere riayet etmek gerekmektedir. Bundan dolayı her mümin olayların, ilâhî düzen ve kanunların çerçevesinde olup bittiğinin bilincinde olarak Yüce Allah’ın kendisi hakkında yararlı olanı verip zararlı olandan kurtaracağına güvenmeli, O’na tevekkül etmelidir. Unutmamalıyız ki ebedî ve ezeli olan, her şeyi bilen kudret sahibi Allah kendisine güvenen mütevekkil kulunu hiçbir zaman yalnız bırakmaz.

³³ D5095 Ebû Dâvûd, Edeb, 102-103.

³⁴ T2431 Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 8; T3243 Tirmizî, Tefsîru’l-Kur’ân, 39.

³⁵ T3584 Tirmizî, Deavât, 121.

³⁶ B6311 Buhârî, Deavât, 6.